

PREEKLAMPSIYA

Khodjamkulova Kamola Abduraimovna

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali "Akusherlik, ginekologiya va oilaviy shifokorlikda ginekologiya" kafedrasida assistenti:

Annotatsiya. *Homiladorlik preeklampsiyasi - bu hozirgi kunlarda tez-tez ishlatiladigan atama bo'lib, homiladorlik bilan murakkablashgan gipertonik kasallikni anglatadi. Homiladorlik bilan murakkablashgan yuqori qon bosimi homiladorlik davrida yuqori qon bosimi aniqlangan holat deb aytish mumkin. Agar yuqori qon bosimi homiladorlikdan oldin bo'lsa yoki homiladorlikning 20-haftasidan oldin aniqlangan bo'lsa, u surunkali gipertenziya deb ataladi, agar yuqori qon bosimi homiladorlikning 20-haftasidan keyin yangi aniqlansa va tug'ilgandan keyin normallashtirilsa, bu homiladorlik gipertenziyasi deb ataladi. Agar siydikda yuqori qon bosimi bilan birga protein mavjud bo'lsa, u preeklampsiya deb ataladi va kasallikning yanada rivojlangan shaklidir. Eklampsi homiladorlik davridagi gipertenziv kasallikdan kelib chiqqan konvulsiyalar va tutilish holatlarini anglatadi. Plasenta va homilaning qon bilan ta'minlanishi buziladi, bu homila o'sishining sustlashishiga va og'ir holatlarda homila o'limiga olib keladi.*

Kalit so'zlar. *Preeklampsiya, homiladorlik, gipertenziya, protein, irsiy omil, diabet, toksemiya.*

Tadqiqotning dolzarbligi. *Bugungi kunda homiladorlik preeklampsiyasi kundun kunga rivojlanib murakkablashib bormoqda. Buning natijasida onalar va bolalar o'limi ko'paymoqda.*

Tadqiqotlardan maqsad. *Tadqiqotlardan maqsadimiz, homiladorlik preeklampsiyasini kelib chiqish sababi, alomatlarini, davolash va oldini olishni o'rganishdan iborat.*

Tadqiqot usuli va materiallari. *Ushbu kasallikning sabablari bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda va sabablar ham juda xilma-xil ekanligi ma'lum. Asosiy sabab shundaki, odatda post-implantatsiya davrida rivojlanadigan trofoblast hujayralari onaning tanasiga yaxshi kirmaydi, natijada yo'ldoshga qon oqimi buziladi, bu ikkinchidan, ona va homilaning qon tomirlariga zarar yetkazadi. Bunga onaning semirib ketishi, diabet va irsiy omillar kabi turli omillar ta'sir qilishi mumkin, bu esa kasallikning holatini yomonlashtiradi. Bunda onaning buyragi, miyasi, yurak, o'pkasi, jigari, qon koagulyatsiyasining buzilishi, homila va yo'ldoshda o'zgarishlar vujudga keladi.*

Agar homilador ayol akusher-ginekologga har safar tashrif buyurganida qon bosimini o'lchash va siydik tahlilida homiladorlik gipertenziyasi shubha qilingan

bo'lsa, homilador ayol kasalxonaga yotqiziladi va quyidagi testlar o'tkaziladi:

1. Qon bosimini o'lchash: Har 4 soatda - 24 soatlik siydik tekshiruvi: 24 soat davomida siydik to'playdi va ambulatoriyada o'tkaziladigan oddiy tekshiruvdan ko'ra oqsil miqdorini aniqroq o'lchaydi.

- Qon tekshiruvi: Anemiya, trombotsitlar soni, buyrak va jigar faoliyatini tekshirish

- Alomatlarni tasdiqlash: Bosh og'rig'i, qorinning yuqori qismida og'riqlar va ko'rishning buzilishi kabi belgilar kasallik juda og'ir holatga kelganda paydo bo'ladigan alomatlardir.

2. Ultratovush yordamida homila og'irligi va amniotik suyuqlik miqdorini tez-tez tekshirib turish va homila holatidagi anomaliyalarni tekshirish uchun haftada bir yoki ikki marta homila yurak tovush monitoringi (sistolsiz test) o'tkazish kerak. Ultratovush tekshiruvi, shuningdek, homilada jiddiy o'zgarishlar mavjudligini aniqlash uchun kindik ichakchasidagi qon tomirlarida qon oqimini o'lchanadi. Eng printsiptial davolash chaqaloqni tug'ishdir. Umuman olganda, 34 haftadan so'ng aniqlangan preeklampsi bo'lsa, etkazib berish qoida hisoblanadi va agar yetkazib berish amalga oshirilmasa, kasallik asta-sekin yomonlashadi. 34 xaftadan oldin davolash homilaning erta tug'ilish xavfini va gipertenziya bilan bog'liq kasallikning rivojlanishi tufayli homila va ona uchun xavfni hisobga olgan holda qaror qabul qilinadi, agar kasallik rivojlangan bo'lsa yoki asorat keltirib chiqaradigan bo'lsa, erta tug'ilishdan qat'iy nazar, tug'ilish shartsizdir. Davolash preparatlari konvulsiv tutilishlarning oldini olish uchun dorilarga va qon bosimini nazorat qilish uchun preparatlarga bo'linadi. Agar siz qon bosimini pasaytiradigan har qanday dori-darmonlarni qabul qilsangiz yoki o'zingiz dori-darmonlarni qabul qilsangiz, siz kasalxonaga yotqizishingiz va davolanish uchun mutaxassis bilan maslahatlashingiz kerak, chunki bu homilaga tushadigan qon miqdorini nazorat qilmasdan homilaga zarar yetkazishi mumkin. Prenatal tekshiruv uchun akusher yoki ginekologga tashrif buyurganingizda, har safar qon bosimi va siydik sinovlari o'tkaziladi. Asos sifatida, qon bosimi va siydik sinovlari paytida siydikda qon bosimi ko'tarilsa yoki protein tarkibiy qismlari aniqlansa, bemorni kasalxonaga yotqizish va homiladorlik toksemiyasi uchun baholash kerak.

Homiladorlik toksemiyasi barcha onalar o'limining taxminan 15% sababidir va har yili dunyo bo'ylab 50 000 onalar o'limiga olib keladigan jiddiy kasallikdir. Shuningdek, u homilada to'satdan homilaning o'limiga sabab bo'lishi mumkin va davolashning o'zi bolani qornida tug'ishni o'z ichiga olganligi sababli, bu erta tug'ilishning asosiy sababi bo'lib, erta tug'ilish tufayli homilaning o'limiga va turli neonatal kasalliklarga olib kelishi mumkin. Agar to'g'ri davolash amalga oshirilmasa, onada jigar yorilishi, miya qon ketishi va ko'rlik kabi jiddiy asoratlarda paydo bo'lishi mumkin, bu erta tashxis qo'yish va davolashni juda muhim qiladi. Ilgari, proteinni cheklash foydali bo'ladi deb o'ylashgan, ammo yaqinda bunday emasligi aniqlandi.

So'nggi paytlarda vitamin C yoki E vitamini kabi antioksidantlarni qabul qilish foydali ekanligi haqida xabarlar bor edi, ammo umuman olganda, dorilar yoki oziq-ovqatlar bu kasallikning oldini olishi isbotlanmagan. Muhimi, turli xil oziq moddalar yetishmasligi uchun ularni saqlab turish va homiladorlikdan oldin qandli diabet, yuqori qon bosimi yoki semizlik bo'lsa, oldindan shifokor bilan maslahatlashib, davolanish foydali bo'ladi.

Xulosa. Kasallik aniqlangandan so'ng, kasalxonaga yotqizish va mutaxassisning davolanishiga rioya qilish juda muhimdir. Homiladorlik davrida ovqatlanish holati kasallikning boshlanishiga ta'sir qilishi mumkin va u semizlik yoki diabetga chalinganlarda paydo bo'lishi ehtimoli ko'proq, shuning uchun homiladorlikdan oldin muvozanatli ovqatlanish va salomatlikni saqlash muhimdir. Biroq, hozirgi kunga qadar hech qanday dori yoki oziq-ovqat ushbu kasallikning oldini olish uchun isbotlanmagan. Bundan tashqari, uzoq muddatli nuqtai nazardan, hatto tug'ilgandan keyin ham, homiladorlik paytida yuqori qon bosimi bilan og'rikan bemorlarda kelajakda yuqori qon bosimi va diabet kabi kattalardagi kasalliklarni rivojlanish xavfi sezilarli darajada oshadi, shuning uchun sog'liqni saqlashni davom ettirish va muntazam ravishda davolash. Tug'ilgandan keyin ham tekshiruvlar zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Yaxshinar Norbobayevich Allayorov "Akusherlik va ginekologiya" o'quv qo'llanma. Toshkent-2013.
2. Y.Q.Jabborova, F.M.Ayupova "Akusherlik" darslik Toshkent-2013
3. Igor Borisovich Manuxin "Ginekologiyada endokrinologiya" Moskva-2012
4. <https://doktor-servis.uz/ginekologiya.html>
5. https://akusherstvo.uz/departments/ginekologiya-bolimi?lang_is=set&lang_data=%D0%8E%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D1%87%D0%B0
6. <https://hayatmed.uz/nashi-vozmozhnosti/ginekologiya.htm>
7. <https://clinics.uz/uzb/catalog/medical-centers/gynecology>

**INTELLEKTUAL MULK HUQUQIGA DOIR QONUNCHILIKNI BUZGANLIK UCHUN
JAVOBGARLIKNING ASOSIY XUSUSIYATLARI (MUALLIFLIK HUQUQI VA SANOAT
MULKI OBYEKTAR KESIMIDA)**

Arslonqulova Aziza O'tkir qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti magistri

Intelektual mulk huquqini buzganlik uchun javobgarlikning mahalliy tabiati intellektual mulk huquqida javobgarlik masalasiga alohida e'tibor berish lozimligini ko'rsatadi. Intelektual mulk huquqida TRIPS (intelektual mulkning savdo aspektlariga oid kelishuv) davlatlar o'rtasidagi intellektual mulk bilan bog'liq munosabatlarni umumlashtirishga qaratilgan bo'lsada, intellektual mulkning javobgarlik masalasi, xalqaro xususiy huquqning kollizion normalariga havola qilinadi. O'zbekiston Respublikasining "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat na'munalari to'g'risida"gi qonun 33¹-moddada tegishli patentlangan sanoat mulki obyektini o'z ichiga olgan mahsulotni yoki buyumni ruxsatsiz tayyorlash, qo'llash, import qilish, sotishga taklif etish, sotish, fuqarolik muomalasiga boshqa yo'sinda kiritish yoki shu maqsadda saqlab turish, shuningdek ixtiro patenti bilan muhofaza qilinayotgan usulni qo'llash yoxud ixtiro patenti bilan muhofaza qilinayotgan usulda bevosita tayyorlangan mahsulotni fuqarolik muomalasiga kiritish yoki shu maqsadda saqlab turish yuridik shaxslarga bazaviy hisoblash miqdorining **yuz baravaridan ikki yuz baravarigacha miqdorda jarima solishga** sabab bo'ladi. Jarimalar miqdorlari huquqbuzarliklarning har bir turi bo'yicha alohida belgilanadi.

Qonunchilikning ushbu normasida O'zbekiston Respublikasida patentlangan sanoat mulki obyektini o'z ichiga olgan buyumni yoki mahsulotni O'zbekiston Respublikasi hududida ishlab chiqarganlik uchun javobgarlik nazarda tutiladi. Aynan shu moddaning uchinchi qismida jarimalar belgilangan tartibda tekshiruv o'tkazilgandan so'ng adliya organi tomonidan solinishi, bunda tekshiruv davomida aniqlangan huquqbuzarlik to'g'risida dalolatnoma tuzilib, dalolatnoma tegishincha adliya organining va huquqbuzar yuridik shaxsning mansabdor shaxslari tomonidan imzolanib, undirilgan jarima miqdorining 10 foizi Vazirlikning budjetdan tashqari jamg'armasiga qolgan qismi esa, O'zbekiston Respublikasining Davlat budjetiga yo'naltirilishi belgilangan. Ammo e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan bir jihat, bu holat asosan, O'zbekiston Respublikasi hududida sodir bo'lgan yuridik faklar uchun xizmat qilishi mumkin. Lekin intellektual mulk qonunchiligini buzganlik uchun xalqaro xususiy huquqda ma'lum bir kollizion

normalarni belgilash lozim. Masalan, O'zbekiston Respublikasi hududida Germaniyalik ixtirochi tomonidan patent olingan ixtiroga nisbatan Germaniya yuridik shaxsi, O'zbekiston Respublikasi hududida davlatlar o'rtasidagi ikki tomonlama shartnoma asosida konchilik tarmog'idagi yangi texnikalar ishlab chiqarilishini qo'llab quvvatlash maqsadida kirib kelgan korxonalar tomonidan ixtiroga bo'lgan patent egasidan litsenziya olmasdan ixtiro sanoat maqsadida keng ishlab chiqarilmoqda va O'zbekistonda sotuvga chiqarilmoqda. Ushbu holatda Germaniya qonunchiligida O'zbekiston Respublikasidagi qonunchilikka nisbatan ko'proq jarima miqdori ham belgilangan. va bu yuridik shaxsga nisbatan ham O'zbekiston Respublikasida ma'muriy javobgarlik belgilansa, Germaniya qonunchiligiga ko'ra jinoiy javobgarlik belgilangan. Ushbu holatda Germaniyalik ixtirochi albatta, bu ishning Germaniya qonunchiligiga binoan ko'rib chiqilishidan manfaatdor. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksi 1180-moddaga muvofiq,

Intellektual mulkka bo'lgan huquqlarga nisbatan bu huquqlarni himoya qilish so'raladigan mamlakat huquqi qo'llanilishi belgilangan. Ammo mazkur holatda O'zbekiston Respublikasining Qonuni qo'llanilishi intellektual mulk huquqi buzilgan shaxsga nisbatan manfaatli bo'lmaydi.

Bunday holatda intellektual mulk huquqi sohasida kollizion normalarning ahamiyatini oshirish, qonunchiligimizga intellektual mulkda kollizion normalarni tartibga solishga qaratilgan maxsus normalarni kiritish lozim bo'ladi. Ushbu holatda to'g'ridan to'g'ri kollizion normani qo'llashning imkoniyati yo'q. Agar mazkur holatda kollizion normani qo'llash talab etilsa, avval fuqarolik huquqidan jismoniy va yuridik shaxslarning shaxsiy huquqini aniqlab olish majburiyati yuzaga keladi. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksiga muvofiq, jismoniy shaxsning shaxsiy huquqi jismoniy shaxs qaysi davlatning fuqarosi bo'lsa, bu shaxsning shaxsiy qonuni fuqaroligi bo'lgan davlatning qonuni hisoblanadi. Yuridik shaxsning shaxsiy qonuni yuridik shaxs ro'yxatdan o'tgan davlatning qonuni hisoblanadi. Shaxsiy qonunlarni aniqlash orqali intellektual mulk nizosini bartaraf etish, o'z-o'zidan qiyinchilik tug'diradi va bir vaqtning o'zida chet ellik yuridik shaxslarda ishonchsizlik yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin.

Mualliflik huquqi sohasida O'zbekiston Respublikasi "Mualliflik huquqi va turdosh to'g'risida"gi Qonunda mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risidagi qonunchilikni buzgan shaxslarning tegishli tartibfda javobgar bo'lishi belgilangan. Ammo tegishli tartib masalasi yoritilmagan. Bundan tashqari mualliflik huquqining doirasi nihoyatda keng ekanligi, mualliflik huquqi bilan himoya qilinadigan asarlarning nihoyatda ko'pligi tufayli mualliflik

huquqi obyektlarini buzayotgan shaxslarni aniqlash nihoyatda qiyin. Intelektual mulk huquqida o'ziga xos jihati shundan iboratki, mualliflik huquqida yoki sanoat mulki obyektlarining muhofazasida huquqlari buzilgan shaxsning murojaat qilishi, intellektual mulkning himoyasini ta'minlash uchun asos bo'ladi.

REFERENCES:

1. Yo'ldoshov A., Choriev M. Mualliflik huquqi va mualliflik huquqini buzganlik uchun javobgarlik sohasidagi shartnoma-huquqiy munosabatlar: milliy va xorijiy tajriba // Jamiyat va innovatsiya. – 2020. – T. 1/s. – 511-522-betlar.
2. Patents (Common Law Institute of Intellectual Property, London, 1993), Ch.2.
3. Peter Drahos, "Biotechnology Patents, Markets and Morality", E.I.P.R. (forthcoming, 1999).
4. Christopher Arup, "Competition over Competition Policy for International Trade and Intellectual Property"; Warwick A. Rothnie, "Trade, Competition and Intellectual Property"; Jill Walker, "The Interface between Intellectual Property Rights and Competition Law and Policy: An Australian Perspective", all contained in P. Drahos (ed.), Special Andrew Beckerman-Rodau, Patent Law: Balancing Profit Maximization and Public Access
5. Dunca N Matthews, Globalising Intellectual Property Rights: The TRIPs Agreement (2002).
6. O'zbekiston Respublikasining "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat na'munalari to'g'risida"gi Qonun [Lex.uz/ru/docs/-1022944](https://lex.uz/ru/docs/-1022944)
7. O'zbekiston Respublikasi "Mualliflik huquqi va turdosh to'g'risida"gi Qonun . <https://lex.uz/docs/-76671>